

עאירי'ם לזשע"ה

לעילוי נשמת א"מ הרב מאיר שמואל ב"ר אהרן הכהן כץ זצ"ל

נקודות אור

על מה אבדה הארץ - שלא ברכו בתורה תחילה

מבאר השפת אמת שכוונת הגמ' היא, שלא ידעו לברך על ההתחלות הקשות. הם לא הבינו את הסוד, שדווקא המחסומים שהאדם עובר בהתחלה הם נותנים לו כוחות שהוא אפילו לא האמין שקיימים בו.

כי באמת, לאחר ההתחלה הקשה, נזכה ש'מכאן ואילך יערב לכם', ואין הכוונה שתמיד יהיו החיים מוארים ומלאי רצון לשטייגען, אלא שלאחר ההתחלה הקשה, אדם מתגדל ונהיה אדם של תורה, שהקשיים רק מגדלים אותו, וכפי ששמעתי עוד בשם השפת אמת, שהקשיים הם כמו רוח, ובתחילה שהאדם טרם הבעיר את רצונו והוא רק כגחלת, הם מכבים אותו, אך כאשר מגדל ומגביר את הרצון, עד שנהיה כשלהבת, הקשיים רק מגדלים אותו.

חכמתכם ובינתכם

יהודי עשיר נכנס למעונו של מרן הגראי"ל זי"ע וביקש להתייעץ - היות שהוא מחזיק ברכב יקר, האם עליו לחשוש מפני עין הרע עקב קנאתם של הבריות...

השיב לו רבינו בשאלה: את הש"ס אתה כבר יודע?

והעשיר ענה: לא, לא זכיתי. ואולי מחצית מן הש"ס אתה יודע? השיב העשיר: מחצית מן הש"ס? הלוואי... לא זכיתי. אז אולי לפחות מסכת אחת מן הש"ס שגורה על לשונך? והעשיר: לצערי, אפ"י מסכת אחת של משניות אינני יודע...

אם כך, אמר לו הגראי"ל בחדות, מדוע אתה מדוגג? במה יש לקנא בך?

צריך עיון

וצפית אותו זהב טהור, מבית ומחוץ תצפנו

אומרת על כך הגמ' (יומא ע"ב): "מבית ומחוץ תצפנו; אמר רבא, כל ת"ח שאין תוכו כבדו, אינו תלמיד חכם"

והנה לכאורה, "תוכו כבדו" פירושו שיהיה האדם ישר, פיו ולבו שווים, ותמה על כך הגה"צ צבי שרגא גרוסברד זצ"ל מדוע תכונה זו של "תוכו כבדו" קשורה דווקא להיותו של אדם "תלמיד חכם", הרי לכאורה זוהי חובה בסיסית המוטלת על כל אדם; שכן, כל אדם, מצווה לנהוג בישירות, ושהיה פיו וליבו שווים, ומדוע קישרו חז"ל בין תכונה זו לבין "תלמיד חכם" בדווקא?

הגות שאבעס'

בפרשה זו, מפרטת התורה את מידות הארון, המזבח והשולחן, אך את מידות המנורה אין התורה מפרטת.

אומר הגר"ש פינקוס זצ"ל: המנורה מבטאת את עניין החכמה, וכאן כבר אין מידה, אלא אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוון לבו לשמים. אמנם המנורה שהייתה בבית המקדש גובהה היה שלוש אמות, אבל בתורה לא מצינו שום מידות למנורה, וגם מנורה קטנה כשרה. אדם חושב שאם חכמתו מועטת הוא אינו שווה כלום, זו טעות. המנורה הקטנה ביותר גם היא כשרה, ובלבד שיכוון לבו לשמים. מה כן צריך למנורה? זרועות - קנים; לחפש, לרצות. אדם שלא יחפש, אדם שלא ישאף להשיג את החכמה, לעולם לא ישיגה. אבל כמה השיג, לזה אין משמעות.

התורה איננה כשאר חכמות, בשאר החכמות אם למדת ולא הבנת, או שהבנת אבל לא בצורה עמוקה, חבל על ההשקעה, אך בתורה לא נדרש ממך להבין, אלא רק לעסוק בדברי תורה, רק לעמול ולטרוח בלימוד התורה לפי הטבעים והכוחות שניתנו לך, והעמל הוא זה שמביא את ההידבקות בנותן התורה.

הכל טוב ויפה, אבל איך בכלל מתחילים? הרי לעמול ולטרוח זה קשה, מייגע ומתיש, בפרט אם לא מרגישים שום חיבור ואורות...?

אז יש את אלו שניגשים ללימוד תורה בגישה, שיש חיוב ללימוד תורה כי זה רצון ד', ואנחנו מחויבים בכך, ואם לא נעשה זאת יש להשי"ת את כל אמצעי הכפייה הנצרכים לעניין... יש גיהנום, יסורים כאן בעוה"ז. לכן צריך ללימוד בהתמדה ולברוח מכל צל של ביטול תורה, ומהר...

אבל מה לעשות שהגישה הזו לא מחברת את הלב לתורה, וגם אם היא דוחפת פה ושם, היא לא יוצרת 'חיבור ורצון'. ואדם בעולם הזה לא מסוגל ולא יכול לעשות דברים לאורך זמן רק כי 'צריך', ובפרט שזה דבר שתופס לו את כל החיים, ולכן אם רק צריך לעשות, האדם יעשה בגבול מסוים ויפסיק, ואף בתוך הגבול - העשייה תהיה בלי חשק ומוטיבציה, וללא חיבור ונהגה, ובוודאי לא יתרום להידבק בנותן התורה.

יש אחרים שיאמרו, שכדאי ללימוד תורה, כי יש שכר עצום בעולם הבא ללומדי התורה - 'עין לא ראתה אלוקים זולתך!' ושכרה כמשקל כל המצוות, וגם כאן בעוה"ז התורה מקיימת את העולם, ועוד דיבורים כהנה וכהנה.

אך מה לעשות, שלמרות שהדברים הללו אמיתיים ומוחלטים, הם אינם מספיקים לגרום לנו לרצות לעמול התורה, כי בעולמנו הגשמי הלב דורש 'תשלום במזומן' שאותו נדמה שיש רק לצי"ח להציע...

אז מה עושים??

ישנו פירוש נפלא, שכאשר בני ישראל יצאו ממצרים החלו לעסוק בתורה שנמשלה למים, אבל התורה הייתה להם מרה. ועל זה אמרו למשה רבינו מה נשתה? איך יתכן שזו היא התורה שאמרת לנו שהיא מתוקה מדבש ונפת צופים? הרי התורה הזו מרה? ועל זה צועק משה לה' וה' מורה לו עץ, מלשון עצה, ומהי העצה? ישלך אל המים, רוצה לומר שאם האדם רוצה להרגיש את המתקוה של התורה צריך להשליך את כולו לתוך המים שזה התורה ואז ימתקו המים, כפי שאדם שטובל במקווה ומשאיר אפילו שיערה אחת בחוץ, לא עלתה לו הטבילה וחיוב לחזור ולטבול שוב, כך זה בלימוד התורה שאם האדם רוצה להנות ולהרגיש את המתקוה בתורה חייב להיכנס לרז"ח אבריו ושס"ה גידיו וס"ה חומו.

ממשיך על כך הרב פינקוס משל נפלא: כאשר רצו לבנות חללית שתטוס לחלל, עשו חשבון כמה דלק צריך לה, אך לפי חשבון המרחק מהכפלת כמות הדלק הנצרך לק"מ אחד הגיעו לכמויות עצומות שכמעט אין אפשרות לחללית לשאת כמויות כאלו. אלא שאחר כך גילו שכל הקושי הוא רק בשלב הראשון כאשר החללית בשטח האטמוספירה, בשטח שבו כח המשיכה עדיין קושר אותה לכדור הארץ, אך ברגע שהחללית תתנתק מכח המשיכה לארץ, כבר תוכל להמשיך ולטוס עד לירח ולמרחקים עצומים בלא כמויות אדירות של דלק!. אותו פטנט קיים גם בתורה ובדבקות בקב"ה, אדם שואף להגיע עד לקב"ה, ואנשים קופצים וקופצים שמונים שנה ועדיין נשארים על הארץ, לא מצליחים להמריא, מדוע? כי 'ללימוד שעה אחת ולהפסיק שעה אחת הוא קיום התורה האפס וההעדר' כלשון החזו"א, לכן קופצים וקופצים ונשארים במקום.

העצה היא לתת זינוק אדיר להתמסר ללימוד המותאם עבורך בכל העוצמה, עד מתי? עד שמרגישים שמתחררים מכח המשיכה, מכל ההתמכרותו לשטויות והבלי העולם, ואכן המאמץ הראשוני הוא הקשה ביותר, אך היסוד הוא להתנתק מכח המשיכה, מהמשיכה לצורת החיים המחוברת לקרקע, כי כל זמן שנשארים על הקרקע אי אפשר להמריא, לומדים ולומדים אך בעצם דורכים על אותו מקום. יסוד ההצלחה הוא לקבל את ההתחלה ולהיות נכון לסבול קשיים, מי שעושה זאת יש לו שייכות אחרת לבורא עולם, שייכות של קביעות, של דבקות, ובכך מגיעים עד כסא הכבוד.

'כל ההתחלות קשות', לכל אחד בתחילת הדרך (ולפעמים ההתחלה ארוכה...) נראים הדברים קצת קשים ורחוקים, אולם מי שמכניס את עצמו לים התורה ומשקיע את עצמו בה ורק בה, למרות שלא מרגיש שום חיבור ועונג, והלימוד קשה לו כקריעת ים סוף, נכנס לאט לאט לעולם רוחני, ולאט לאט נהיה לו יותר אור, יותר הבנה ויותר סיפוק, עד שקשה לו להפסיק מהלימוד מחמת הקדושה והנעימות שמרגיש.

אבל חשוב לזכור, שלא ניתן לעמוד עם סטופר, לעמוד מול המראה ולהסתכל כל יום האם גדלתי והתרוממתי, האם אני יותר אמיתי בלימודי, יותר מעמיק בתורה, גם בגלל שא"א לראות שינוי ביום וברגע אחד, אבל בעיקר מכיוון שהתורה אינה 'כלי' להשגת עונגים, ולמרות שיש לי רצון בריא ונכון לראות שהתקדמתי ושאיני באמת מתחבר, עלי לזכור שחלק מהדרך להידבק בהשם היא ע"י לימוד התורה גם בזמנים שאני לא מרגיש עונג, ולומד רק כי זה רצון השם.

שמעתי השבוע סיפור נורא על הגאון רבי אהרן יהושע צוקר זצ"ל שנפטר בשבוע שעבר בגיל שבעים לאחר שנים רבות של חולי, הרב צוקר היה ת"ח עצום, שעמל בתורה יומם ולילה כפשוטו, לילות שלמים לא הגיע לביתו, אלא ישב והגה בתורה והיה בקי בכל חדרי התורה, אך כל זה היה עד גיל ארבעים, באזור גיל ארבעים קיבל הרב צוקר אירוע מוחי, ממנו התאושש והצליח לשוב חלקית ללימודו, אולם לאחר תקופה קיבל אירוע מוחי נוסף, שלא איפשר לו לשוב ללימוד כלל.

מטבע הדברים, היהודי הזה שהיה חריף ובקי ועמל בתורה, היה אמור להישבר ולהתכנס לתוך עצמו, אך לאחר שהתאושש מעט מהאירוע המוחי, ראה משהו שהוא נכנס לבית המדרש, מלטף את הכרכים של הגמ' ומנסק את אצבעותיו, ולשאלתו, אמר לו הרב צוקר משפט נורא: **עד עכשיו עבודת ד' שלי הייתה לעמול בתורה יומם ולילה, אך כעת שאינני מסוגל לכך כלל, עבודת ד' שלי היא באמצעות אהבת התורה...**

כך נראה עובד ד' אמיתי, שמבין שהתורה היא דרך להידבק בנותן התורה, ואם כעת זוהי הדרך שהוא רוצה שאדבק בו, אז למרות הקושי והצער שלי, אעבוד אותו כפי רצוני.

מעשה שהיה

רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל היה דודם של שלושה מראשי ישיבת חברון - ר' אהרן כהן, רבי יחזקאל סרנא ורבי משה חברוני זצ"ל.

בהלווייתו של רבי איסר זלמן עמד רבי משה חברוני, וביקש לספר סיפור מדהים על אהבת התורה של דודו:

בארץ ישראל התנהל באותה תקופה מאבק עקוב מדם בין האנגלים לבין המחתרת היהודית. בזמנים מסוימים הכריזו האנגלים על עוצר - אסור לצאת מהבית בלילה, החל מהשעה שש בערב ועד השעה שש בבוקר.

חיילים בריטים פטרלו ברחובות, לפקח על ביצוע העוצר. כל אזרח שנמצא מסתובב ברחוב, נלקח למעצר, או - אם נראה חשוד ומסוכן - אפילו נורה על ידי החיילים.

בשעת לילה מאוחרת ישב רבי משה חברוני בישיבה ולמד. השעה הייתה שתיים בלילה, כשנשמעו דפיקות על הדלת. הוא נבהל ונחרד, הבריטים באים! מה הם מחפשים בישיבת חברון? הם חושבים, שמישהו החביא כאן 'סליק' של נשק?!

הוא התפלל מעומק ליבו, וביקש מה' שיעזור לו. אחר כך ניגש אל הדלת, ושאל בקול קצת רועד, "מי שם?" ואז הוא שמע קול עונה לו באידיש, "דער פעטער" (-הדוד).

בתחושת רווחה גדולה ובתמיהה הוא פתח את הדלת, ורבי איסר זלמן מלצר נכנס פנימה.

"למה הגיע הדוד פתאום לישיבה?" תהה ר' משה "והרי יש עוצר, ומסוכן להסתובב בחוץ"

אמר לו הדוד, רבי איסר זלמן: "ישבתי בבית עם רמב"ם קשה, והייתי זקוק בדחיפות לתירוץ על הקושיא. את מי יכולתי לשאול בשעה כל כך מאוחרת בלילה? אמרתי לרבנית, ר' משה חברוני, האחייין שלנו, ודאי אינו ישן עכשיו. הוא יושב בישיבה ולומד. אלך אליו, ונלבן יחד את הקושיא ברמב"ם".

רבי איסר זלמן הסביר לי את הקושיא האדירה שהציקה לו, הוסיף ר' משה, התפללתי לה' שיאיר את עיני, ואמרתי תרוץ. רבי איסר זלמן נהנה מאד מהתירוץ ופנה ללכת כשהוא מאושר, אבל אני הפצרתי בו, 'דוד, בבקשה תישן כאן. מסוכן לצאת עכשיו לרחוב!' אך רא"ז סירב 'לא, אני צריך לכתוב את החידוש במחברת שלי'.

ראו מה זאת אהבת תורה! ראו עד היכן התמדתו המופלאה של רבי איסר זלמן מלצר!" את כל זה סיפר רבי משה חברוני בשעת ההלוויה.

ב'שבעה', כשבא רבי משה לנחם את הדודה הרבנית, הזכירו בני הבית את הסיפור שסיפר ר"מ בהספד.

אמרה לו הדודה, "לא כך היה המעשה!"

"לא כך היה?" תמה רבי משה חברוני. "והרי בעיני ראיתי ובאזני שמעתי. הוא בא אלי בעיצומו של העוצר..."

"נכון", אמרה הדודה, "הוא בא אליך בעיצומו של העוצר, אבל כל המעשה שונה לחלוטין. אתה סיפרת את הסיפור, כדי ללמד על אהבת התורה של רבי איסר זלמן ועל התמדתו. את זה כולנו כבר יודעים, גם בלי הסיפור שלך. הסיפור מראה את שבחו בעיני אחר".

"רבי איסר זלמן כתב את חידושי התורה שלו, ואני סייעתי לו לסדר את הכתבים. הוא רצה מאד שהספר יצא לדפוס. הבעיה הייתה, שבגלל קצב ההדפסה האיטי ובגלל העומס, בעלי הדפוס אמרו שרק בעוד חמש שנים יוכלו להדפיס את הספרים!"

יום אחד הודיעו לי מבית הדפוס, שמישהו ויתר על ההדפסה שלו. 'אם תביאו את הכתבים של הרב עד מחר, בשמונה בבוקר, הכתבים יכנסו מיד לדפוס. אבל אם תבואו בשמונה וחמש דקות, התור ייתפס, ותחכו עוד חמש שנים'. כך הודיע בעל הדפוס".

בלילה הגיע ר' איסר זלמן לביתו וסיפרתי לו בשמחה גדולה, שהכתבים יכנסו לדפוס למחרת בבוקר. הכל כבר מוכן ומאורגן, אין שום מניעה להביא את הכתבים להדפסה.

פתאום החוויר ר' איסר זלמן.

"מה קרה?" שאלתי.

"את יודעת, שהכנסתי לספר קושיא ותירוץ של ר' אהרן כהן, וגם קושיא ותירוץ של ר' חזק'ל סרנא, ורק מר' משה חברוני לא הכנסתי".

"נו, ולכן? מה הבעיה? ר' משה חברוני הרי לא יקפיד, הוא עניו גדול..."

"אני לא יכול לפגוע פגיעה כזאת", אמר רבי איסר זלמן. "אני לא אדפיס את הספר בלי קושיא של ר' משה".

כמעט התחלתי לבכות, אבל רעיון נצנץ במוחי.

"תיגש לר' משה חברוני, ותשאל אותו תרוץ לקושיא ברמב"ם, על אף שאתה כבר יודע את התירוץ. תמחק את התירוץ שאתה כתבת, ותכניס את התירוץ שלו ל"אבן האזל".

בשעה שתיים בלילה הגיע כאמור ר' איסר זלמן מלצר אל ר' משה חברוני, כדי לשמוע ממנו תירוץ לקושיא, ולהכניס ל"אבן האזל", כדי שלא יהיה חשש של פגיעה בר' משה...

כזכור, היה באותו לילה עוצר, אבל העוצר לא הפחיד אותו.

לאחר שהציג ר' איסר זלמן מלצר בפני ר' משה חברוני את הקושיא האדירה, וקיבל ממנו תשובה, הוא מיהר אל ביתו לערוך את הדברים מיד, כדי שבשעה שמונה בבוקר כבר יהיו הכתבים בדפוס.

"ר' איסר זלמן היה מתמיד גדול מאוד", אמרה הרבנית בילה הינדא, "אבל הוא לא היה רק מתמיד, מאמצים גדולים מאוד עשה ר' איסר זלמן כדי להיזהר מכל חשש של פגיעה ח"ו בזולת".

תפילה

ברכת שעשה לי כל צרכי

לפעמים יש קושי לברך ברכה זו מכל הלב, כי מרגיש שאין לו את כל צרכו, הוא צריך את זה ואת זה ואין לו...

אם כן, כיצד אומרים שעשה לי כל צרכי?

הצורך לא נמדד לפי מה שרוצה, אלא לפי התפקיד, ולתפקידך היום - אכן יש לך את כל מה שאתה צריך למילוי התפקיד בשלימות! וממילא אפשר לברך את הברכה בהודיה, להתחיל את היום ולהמשיכו ברוגע ובשמחה - השי"ת עשה לי כל צרכי, ולא חסר אפילו משהו קטנטן למילוי תפקידי!

שונה הלכות

כהוראתם של גדולי התורה להתחוק בהלכות שבת, נתמקד ב"כ" בשבועות הקרויים בהלכות אלו ל"כחות עמ"י"

מעשה באישה שבאה לשטוף כלים בשבת וגילתה שהפלאפון שלה נמצא בתוך הכיור, ואם תשטוף את הכלים הוא ייהרס.

שאלת השאלה האם מותר להוציא את הפלאפון מהכיור, כיוון שהדבר נחשב כצורך מקומו, שהרי אי אפשר להשתמש בכיור כשהפלאפון נמצא בתוכו, או שמא זה נחשב כטלטול מחמה לצל, כי הסיבה היחידה לא להשתמש בכיור כשהפלאפון נמצא היא כדי שהוא לא יינדק? והאם יש לחוש מכך שבזמן שמזיזו משנה הקליטה?

וה' נתן חכמה לשלמה כאשר דיבר לו, ויהי שלום בין חירם ובין שלמה... ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל

בתחילת הפסוקים הללו, מכונה שלמה המלך רק בשם שלמה ולא המלך שלמה, ואילו בסוף הפסוקים, מכונה המלך שלמה, וצריך ביאור מדוע שינה הכתוב בלשונו.

מבאר המרכבת המשנה על התורה:

המפתח להשגת החכמה הוא הענווה, היכולת לקבל מאחרים וללמוד מכל אחד; וכפי שנאמר במסכת אבות (ד, א) איזהו חכם, הלומד מכל אדם; וכמו כן, ענווה היא גם המפתח ליחסים טובים עם הבריות, שהרי יהיה, אפילו על אנשי ביתו אינו מקובל.

ולכן בהתחלה, כשהכתוב מתייחס להשגת חכמה 'וה' נתן חכמה לשלמה', לא נאמר המלך שלמה אלא רק שלמה, ללמדך שנהג בענווה בשלמה, ולא כמלך, ועם כל חוכמתו וגדולתו, הייתה בו הענווה והיכולת לקבל ולהחכים מאחרים.

וכן בהמשך, כשהכתוב מתייחס לתכונת השלום עם הבריות - 'ויהי שלום בין חירם ובין שלמה', קראו הכתוב שלמה, ללמדך שלא התייחר על אחרים, אלא וחי עמם בשלום וברעות.

אך כשמדובר בניהול המדינה וסדרי השלטון, שם כבר נדרש מאדם להתנהג כמלך, כמנהיג; ולכן בסיפא, כשהכתוב עוסק בהטלת מס, שהוא מסדרי השלטון, נקט הכתוב 'ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל'.